

Hjejlen

Årgang 26 • Nr. 3
December 2008

Dansk Ornitologisk Forening

Nordvestjylland

HJEJLEN årgang 26 • nr. 3 • December 2008

MEDLEMSBLAD FOR DANSK ORNITOLOGISK FORENING, NORDVESTJYLLAND

Ansvarshavende redaktør: Carsten Krog Pedersen • Søndergade 22,
7741 Frøstrup • 9799 0905 • pirolen@mail.tele.dk

Layout, grafik: Jan S. Kristensen • oz1iil@tdcadl.dk

Tryk: A. Søre-Knudsen • lyn@langsom.dk

Forside: Jens Frimer Andersen • frufri@mail.dk

ISSN 0903-9694 Oplag: 520 eks. Tegninger: Brian Zobbe

BESTYRELSE FOR DOF-NORDVESTJYLLAND:

Jan S. Kristensen (JSK) Gyvelvænget 161, 7730 Hanstholm
Formand 9796 2456 • oz1iil@tdcadsl.dk

Henriette Tøttrup Hansen Savværksvej 14, 7870 Roslev
(HTH) Næstformand 9759 7848 • henriemad@hotmail.c

Ole Kristjansen (OK) Svinglen 66, 8800 Viborg
Kasserer 8667 3181 • oklab@post6.tele.dk

Ole Lilleør (OL) Baldersvej 19, 8800 Viborg
Sekretær 8662 8032 • lilleor@gmail.com

Per W. Buchwald (PWB) Nørresøvej 18, 8800 Viborg
8667 1638 • tromwald@post.tele.dk

Thorkil Brandt (TB) Tindbæk Byevej 30, 8900 Randers
8750 8040 • thorkilbrandt@mail.dk

Susanne Primdahl (SP) Bangsvej 15, 7850 Stoholm
9754 2261 • sus_primdahl@hotmail.com

Frits Rost (FR) Baldersvej 18, 8800 Viborg
8727 1011 • f.rost@live.dk

Lars Mogensen (LM) Østervangsvej 71, 8830 Tjele
8665 3614 • lmogoby@tele2adsl.dk

KONTAKTPERSONER:

*Revisor: Karsten Munch Andersen • Repræsentantskabsmedlemmer: JSK, OK. Suppleant: •
Kontaktperson i DOFs hovedbestyrelse: Kirsten Marie Haugstrup • Ekskursioner: FR •
Lokalrapport (FUGLE og DYR i Nordjylland): FR • Ungdomsudvalg: OK • Fugleregistrering:
OL • Friluftsrådet: PWB, JSK, sup OK • Fugleværnsfonden: Eyvind Lyngsø Jakobsen •
Se desuden kontaktpersoner i kommunale grønne råd side 35.*

INDHOLD

Leder	3	Rødding sø	23
Nyt fra bestyrelsen	4	Generalforsamling	24
Gudernes yndling.....	5	Studiekreds	25
Ørnens dag.....	11	Kikkert udlodning.....	26
Mågeodde på sikre hænder.....	12	Fuglestemme kursus.....	27
Hærfugl i Øby.....	14	Bliv punkttæller !.....	28
Vadefugle i Nørreådal.....	18	Turreferater	29
Grynderup sø	20	Kommende ture og møder ...	32
Regnvejrsdag i November	22	Meddelelser	35

Vi nærmer os nu den glædelige stund hvor det virkelige arbejde med Danmarks første nationalpark begynder. En bestyrelse er lige på trapperne og glædeligt er DOF jo med.

Bestyrelsens første opgave bliver at lave en forvaltningsplan for nationalparken og det bliver et spændende og krævende arbejde. Der vil skulle slås nogle slag for naturen i parken, da der kun er få naturorganisationer i bestyrelsen. Man må blot håbe at andre organisationer ser lige så meget på områdes brug for beskyttelse som for benyttelse. Men som en af Debatørene i en paneldebat omkring nationalparken konstaterede, så var markedsføring af stilhed jo i virkeligheden selvmodsigende og ville ikke kunne lade sig gøre!

Desværre lod det sig ej heller gøre at få BFN med i bestyrelsen, hvilket godt kan undre da det nok er den forening med størst naturviden inden for netop Nationalpark Thy's grænser. Jeg håber vi vil kunne have et frugtbart samarbejde med foreningen alligevel.

Nye politiske vinde blæser (måske!) i hvert fald er der klimamæssigt skabt røre i andedammen. Desværre er der endnu ikke så mange der kobler klima og natur sammen. Ofte bliver naturen glemt i den politiske debat som udelukkende handler om at nedbringe Co2 og Danmarks genopdyrkede brakarealer har desværre fået en meget ringe mediedækning. Men jeg har et stille håb om at den nye fokusering på klima også på sigt kan smitte lidt af på naturen.

Desværre skete der en fejl i sidste nummer af Hjejlen, i indslaget om hvorvidt Hjejlen skal bevares stod der en forkert mailadresse. trods det er der nået en del reaktioner frem til bestyrelsen, men vi håber på flere. Så send din reaktion til bestyrelsen eller til pirolen@mail.tele.dk (redaktøren) så vil reaktionerne blive taget op på næste bestyrelsesmøde og Hjejlen's fremtid vil blive diskuteret sammen med andre mulige tiltag og aftag i foreningen.!

Næste nummer af Hjejlen udkommer til foråret og her vil vi prøve at fokusere på forårets træklokaliteter i vores landsdel. Så har du en god historie fra en træklokalitet, så skriv gerne om den, eller vil du fortælle hvor der er godt at se trækkende hvepsevåger eller andre fugle, så grib tasterne og send os en lille historie.

Med ønsket om en god jul og et fuglerigt nytår

Carsten Krog Pedersen

Nyt fra bestyrelsen.

**Af Næstformand
Henriette Tøttrup Hansen**

Er der noget nyt fra bestyrelsen? Det kunne nogen måske tænke?
Ja, der sker faktisk noget i bestyrelsen, og det er ikke tørt og kedeligt, men spændende at være med til at forme vores lokalafdeling.

Overskriften på bestyrelsesarbejdet i øjeblikket må helt klart være **visioner**. Vi, som lokalafdeling i Nordvestjylland ønsker at følge med tiden, og blive mere synlige overfor vores medlemmer. Vi vil finde ud af hvad det er vi vil, og hvordan lokalafdelingen skal se ud i fremtiden?

Det er en spændende tid vi går i møde. Det er en proces vi skal igennem, som medlemmerne i høj grad har indflydelse på hvis I selv ønsker det!

Vi ønsker at skabe en spændende lokalafdeling, med en masse engagerede medlemmer som synes det er sjovt at være medlem.

Derfor har bestyrelsen afsat en hel lørdag, hvor vi kan få snakket tingene igennem og kun koncentrerer os om fremtiden for vores lokalafdeling i Nordvestjylland.

Nu da **Nationalpark Thy** er en realitet, glæder vi os over at vi i 11 time alligevel fik en bestyrelsespost. Det gir os rig lejlighed til at få indflydelse på hvordan parken skal forvaltes i fremtiden. I den forløbne periode har vi desværre set os nødsaget til at klage over afgørelser, truffet af kommunerne. Det har vist sig at vores frygt for at kommunerne ikke helt er gearet til miljøforvaltningsopgaverne, har vist sig berettiget! Vi vil helt sikkert på dette område skulle bruge flere kræfter fremover. Skive kommune er dog den eneste i vores afdeling som endnu ikke har oprettet et **Grønt Råd**. Det er vi selvfølgelig ikke tilfredse med, og håber snarest at de vil leve op til deres løfte.

Vi har, ligesom de øvrige lokalafdelinger, haft besøg i foråret af vores direktør for DOF, Jan Ejlsted. Det var et godt initiativ, som kan være med til at gøre afstanden til København mindre. Vi fik således foræret en kikkert, som ved en konkurrence har foræret væk til en ny potentiel fuglekigger. Tillykke til Kirsten Pallesen fra Spøttrup, som vandt. Det kan man læse om i en artikel i bladet.

Vi ses i felten og til julehyggemødet!

En stor tak

til alle dem, som i det forløbne år har indbetalt et bidrag til HJEJLEN og lokalafdelingen. At beløbet er noget mindre end de foregående år kan tilskrives at vi ikke som tidligere har medsendt giro indbetalingskort, samt opgivelse af forkert gironummer i HJEJLEN. Bestyrelsen vil genoverveje girokortet!

Heldigvis har en række abonnenter bosat uden for lokalafdelingens område fornyet deres abonnement, det er vi naturligvis også taknemlige for.

GUDERNES YNDLING.

Af Hans Jørgen Knudtzon

*Juvelen ved den danske å,
forborgne vandes sjældne sir,
en vinget, levende safir...
dig lånte himlen af sit blå.*

Johannes V. Jensen.

Skrigefuglenes orden – Coraciiformes – består udover af hærfuglenes, ellekragerens og biædernes underorden også af underordenen Alcedines, hvis største familie er Alcedinidae – **isfuglene**. Disse fugle fordeler sig på en snes slægter med ca. 100 arter, udbredt over det meste af jordkloden; kun i de polare områder og i Oceanien træffer man dem ikke. De fleste arter træffes i den gamle verdens tropiske og tempererede dele. Seks arter findes på de amerikanske kontinenter, femten i Afrika og en enkelt art er europæisk; men ellers skal størstedelen af arterne søges i Asiens østlige hjørne, sydover på det australske kontinent og østerud så fjernt som på Samoa i det polynesiske arkipelag.

Alle disse arter udmærker sig ved en betydelig ensartethed i bygning, som var de alle formet over samme model. Karakteristisk er det lange kraftige næb, der synes uforholdsmæssigt stort i forhold til resten af kroppen; benene er derimod korte og svage. Alle har smukke farver med karakteristiske farvetegninger. De fleste arter er ret små fugle –

spurve- til drosselstore – men nogle få er næsten kragestore. – Af levevis har isfuglene i de primitive former været skovfugle, der ernærede sig ved skovbundens dyreliv, som f. eks. insekter, firben og mus; næbbet hos disse isfugle er meget kraftigt, bredt og fladtrykt. Indenfor flere forskellige slægter har der, uafhængigt af hinanden, fundet en udvikling sted fra de primitive former til højerestående specialister, der ernærer sig ved styrtdykkende fiskefangst. Denne udvikling har omdannet næbbet til et spidst, langstrakt, spydlignende organ. Hvornår denne udvikling har fundet sted, ved vi intet om; men et enkelt fossilt fund i kombination med et fjernere slægtskab med spætter og svaler antyder et udgangspunkt i den allersejeste tertiære periode – relativt kort før den pleistocæne tids begyndelse for godt 1 million år siden. Det er således ikke lang tid, der er medgået til denne udvikling og vi ser da også, at der indenfor de enkelte slægter findes arter både af den primitive og af den fiskeædende type. Eksempelvis kan nævnes isfuglene af slægten *Ceyx*, hvis juvelskønne arter alle lever i de indo-malajiske og australske egne.

Også den på vore breddegrader forekommende isfugleart, Den europæiske isfugl – *Alcedo atthis*, er juvelskøn, strålende i alle regnbuens farver. Af størrelse som en gråspurv – 18 cm. – med langt skarpt, spidst, sort næb, med rust-rød bug, hvidlige kinder, hage og strube, koralrøde ben og med safirblå og jadegrønne toner fra issen ned over nakke, ryg og vinger til den korte hale synes den at være indbegrebet af Skaberens farveglæde. - En gammel nordisk myte beretter da også, at medens Skaberen

var i færd med at male regnbuen, sad en lille grå fugl ved hans fod og fulgte med beundring værkets skabelse. Medens den største af alle malere et øjeblik pauserede for at tænde sin pibe, kom der et vindstød, som rev paletten af hans hånd; den faldt ned over fuglen og straks efter brød en voldsom regnbyge løs. Derved løb regnbuens farver jævnt ud i hinanden og isfuglen blev derved til juvelen blandt Nordens fugle. – En videre udbredt legende kendes fra store dele af Europa og Asien: Herefter skulle isfuglen oprindeligt have været en, uanseelig, grå fugl, der ikke var tilfreds med forholdene i Noah's Ark. Den fløj mod vest ind i solnedgangen, der brændte ruge om natten. Æggene lægges direkte på gulvet idens bryst rustødt, mens dens ryg kom til at genspejle aftenhimlens grønligtblå dyb.

Isfuglens slægtsnavn Alcedo fortæller os, at den er opkaldt efter Alcyone, som ifølge den græske mytologi var datter af Aiolos – Vindenes Hersker. Alcyone var gift med Ceyx, en søn af Hesperus. Da Alcyone erfarede, at hendes elskede mand var omkommet ved et skibbrud, kastede hun sig fortvivlet i havet. Af medlidenhed skabte guderne dem begge om til isfugle – og deres navne lever, som det ses, den dag i dag videre i de videnskabelige slægtsnavne.

Ifølge Plinius den Ældre kaldte oldtidens fiskere de 14 dage omkring årets korteste dag for Halcyondage; i denne periode var havets vande i ro, hvilket efter Plinius's opfattelse skyldtes, at guderne skabte ro, for at isfuglen kunne bygge rede på havet og ruge i fred. Dette er nu nok en misforståelse hos Plinius, thi isfuglen bygger ikke rede på ha-

vet og den yngler ikke omkring vinter-solhverv. Snarere har Halcyondagene fået deres navn, fordi stjernebilledet Plejaderne netop viser sig på denne årstid. Dette stjernebillede – som måske kendes bedre under navnet Syvstjernen – er opkaldt efter Atlas's 7 døtre, hvoraf en hed Halcyone – den havundfangne (hals – hav, cyon – undfanget).

Isfuglen har altid haft menneskets bevidsthed, hvilket har givet sig udtryk hist og her i den folkloristiske overlevering. Når fiskerne mente, at det betød lykke, hvis de mødte isfuglen på vej ud til dagens dont, er dette forståeligt, når man betænker, at isfuglen holder til, hvor der er fisk at fange. Og når man i ældre tid mente, at det var tegn på lykke og husfred, hvis isfuglen viste sig ved beboede steder, er dette også forståeligt på baggrund af, at den sky isfugl normalt vælger sit redested i fredelige omgivelser. Men når man i overtroen møder udtrykket: "Død isfugl i et hjem er en sikker lynafleder", har man svært ved at se logikken.

Også andre arter end den europæiske har påkaldt sig befolkningens opmærksomhed. Tænk blot på Knud Poulsen's bekendte beskrivelse af den australske latterfugl i bogen "Breve fra det Fjerne". latterfuglen minder noget om sin fætter isfuglen, men er ca. 3 gange større; den er ret ensfarvet og har det - for skovisfuglene - karakteristiske flade, korte men kraftige næb. Dens røst er som en skoggerlatter og denne latter høres ved daggry, ved middagstid og ved solnedgangstid med en sådan præcision, at forne tiders nybyggere stillede deres ure derefter, hvilket har givet "Laughing Jack" dens tilnavn "Settlers Clock". – En

sydøstasiatisk slægtning Den røde Isfugl – *Halcyon cyanoventris* – der i sin fjerdragt har de skønneste røde farver, kaldes i japanske folkeeventyr "Mizukoidori", hvilket betyder: "Fuglen der beder om Vand". Japanerne påstår, at fuglen er så betaget af sit smukke spejlbillede, at den ikke drikker for ikke at ødelægge det; derfor råber den altid på regn, så den kan slukke sin tørst.

Den i Danmark som spredt og fåtallig ynglefugl forekommende isfugl – Den europæiske isfugl – har en vid udbredelse fra De britiske Øer i vest (excl. Nordskotland) mod nord til Mellemsverige, Baltikum og Nordrusland indtil 58 grader nordlig bredde. Den findes i hele Europa med sydgrænse ved Middelhavs-bassinets afrikanske kyst. Mod øst går dens udbredelsesområde over Lilleasien, Persien, For- og Bagindien, opover Østasien til Japan og Sakhalin, med den fjernøstligste forekomst på Molukkerne og Salomonøerne helt ud til den fra Galathea-ekspeditionen bekendte Rennell Island. Danmark ligger i nordkanten af isfuglens udbredelsesområde og fuglen er ikke med sikkerhed kendt som dansk ynglefugl, før den fremragende ornitholog, vexelerer Lehn Schiøler den 22. maj 1910 fandt en isfuglerede med 6 æg ved mølledammen i Brahetrolleborg slotspark på Sydfyn. I århundredet forud havde man nok set isfugle i Danmark, men man opfattede dem som strejffugle sydfra og ingen af 1800-tallets ihærdige ægsamlere havde haft held til at finde isfuglereder her i landet – formentlig fordi man ikke vidste, hvor man skulle søge dem. – De små 300 par ynglefugle, vi har i Danmark i dag, findes overvejende i Jylland, hvor ubefærdede, skovkransede åløb giver isfuglen den fred og

de fisk, der er betingelserne for dens forekomst. Man kan kun håbe, at den tiltagende turisme i de naturskønne områder ikke medfører så megen uro, at isfuglen forsvinder som dansk ynglefugl. Den foretrækker at leve en skjult tilværelse og på de rigtige lokaliteter tjener dens farverigdom som effektiv camouflage, idet dens fjerdragt i yngletiden ganske opsluges af den danske sommerdags farvesymfoni. Om vinteren derimod er det vanskeligere for isfuglen at skjule sig, og det er da også på denne årstid, man oftest ser den. Heraf må man dog ikke forledes til at tro, at fuglens navn har noget med vinterens sne og is at gøre. Ligesom ordet isenkram har tysk oprindelse, skal vi søge syd for grænsen til ordet "eisen", der betyder jern, for at finde baggrunden for navnet på denne metallisk glinsende fugl.

Isfuglen – som i Sverige hedder Kungsfiskaren – er næringspecialist. Den lever langt overvejende af fisk, men supplerer med anden føde som kan fanges i vandet, såsom insekter, larver og mindre krebsdyr. Når den fisker, sker det fra en udhængende gren, en rod, en sten eller en pæl i vandet, hvor den sidder urørlig og spejder ned i vandet. Får den øje på et bytte, slår den med nakken, indstiller næbbet i den rigtige retning og styrter sig på hovedet i vandet. Mindre dyr bliver slugt med det samme, mens større dyr som fisk først bedøves eller dræbes ved et slag mod en gren eller en sten, hvorefter fortæringen sker. Fisk anbringes altid omhyggeligt på langs i næbbet og sluges med hovedet først. Som vi andre foretrækker hovedet på en asparges, foretrækker isfuglen fiskens hoved og denne delikatesse skal altså nedsvælges først. Ser man en

HJEJLEN

isfugl have en fisk med hovedet forrest i næbbet, kan man være sikker på, at den er på vej til ungerne i reden; disse foretrækker også at spise hovedet først og makes derfor af forældrene i overensstemmelse dermed. Når man betænker, at de fisk, isfuglen lever af, hovedsagelig er fiskeyngel og småfisk på ca. 6 – 8 cm.'s længde, er det ubegribeligt, at denne fugl har været forfulgt som skadedyr, fordi den toldede for stærkt i dambrugernes ørredbestande. En engelsk undersøgelse har vist, at kun godt 7% af isfuglens føde består af ørredfisk, hvorimod over 60% består af nyttemæssigt neutrale fiskearter – elritser o.l. -, mens godt 15% udgøres af insekter og larver, der er direkte skadelige for ørredyngelen. At denne fåtalligt forekommende fugl ligefrem er blevet karakteriseret som farlig for fiskeopdrætternes kulturer, er en grotesk tanke.

Et ufravigeligt krav til ynglebiotopen er en stejl åbrink af enten sand eller ler, hvori isfuglen kan bygge sin rede, når pardannelsen har fundet sted allerede i april måned. Når hannen gør kur til sin udkårne, foretager han nogle angreb på brinken, hakker i den med næbbet og sætter sig derefter hen ved siden af hende og spytter jord ud. Ind imellem jager han hende i lynhurtig flugt og til andre tider flakser han rundt omkring hende i en vaklende parringsflugt, mens han lader nogle hurtige, hvislende triller lyde. Han bringer også fisk til hende i denne tid og i forbindelse hermed kan de to fugle sidde på en gren foran hinanden og udføre nikkende og bøjende bevægelser, mens hannen med næbbet stryger henover hunnens fjerdragt. Under paringen holder hannen med næbspidsen fast i hunnens nakkefjer.

De to mager hjælper hinanden med i åbrinken at grave en redetunnel ud. Jord, sand og grus hakkes løs med det mejselagtige næb og kradses ud med de små fødder. Redegangen kan være op til 1 meter lang og er 5 – 6 cm. bred; den fører med en svag hældning opefter ind til redekammeret, der er 10 – 13 cm. bredt og 8 – 10 cm. højt. Afhængig af redegangens længde og jordens beskaffenhed kan dette entreprenørarbejde vare fra nogle få dage op til flere uger. Fra sidst i april til hen i juni kan æglægningen ske, oftest i kuld på 6 – 7 æg – sjældnere i kuld med 10 æg. Æggene er næsten cirkelrunde, stærkt skinnende renhvide og måler små 2 cm. i diameter. Rugningen, der påbegyndes inden kullet er færdiglågt, foretages af begge fugle på skift, dog således at hunnen er alene om at redekammeret, men under rugningen ophobes hurtigt en del opgyldede fiskeknogler, der kommer til at tjene som udmærket redeunderlag – om end de lugter afskyeligt.

Efter en snes dages rugning klækkes æggene og til verden kommer de blinde og helt nøgne unger, som efter nogle dages forløb får et besynderligt udseende. Når fjerene er brudt frem, folder de sig ikke ud straks som hos andre fugleunger, men beholder hylsteret omkring hver enkelt fjer temmelig længe, d.v.s. 3 – 4 uger. Det ser ud, som om isfugleungerne har pigge i stedet for fjer og de ligner grangiveligt et pindsvin mere end fugleunger. – Begge mager deltager i fodringen af ungerne, som i de første dage, blinde som de er, forbliver i selve redekammeret. Forældrene kryber derfor helt ind til ungerne og propper dem med små fisk, tilpasset ungerens størrelse, altid med fiskens hoved først.

Inden længe ligner redekammeret en svinesti, thi ungerne skal jo af med noget i ny og næ. Det flyder med opgyldede, ildelugtende fiskerester, og ekskrementsprøjt kalker snart hulens indre hvidt.

Efter en uges forløb kan ungerne se, og de begynder nu at bevæge sig rundt inde i redekammeret og ud i redeindgangsrøret. De gamle fugle føler nu mindre trang til at vove sig helt ind i redekammerets ildelugtende svineri, og nu foregår fodringen derfor anderledes – efter et perfekt virkende rotationssystem. Ungerne anbringer sig i en rundkreds i redekammeret, således at en af dem sidder i indgangsrørets munding. Når en af de gamle fugle kommer med føde, bevirker skyggen i redehullet, at ungen nærmest indgangen rokker sig frem i røret, hvor den bliver proppet med en fisk. Så snart fisken er gledet ned, gør ungen omkring for at gå ind i redekammeret på ny, men sprøjter dog forinden en stråle ekskrementer ud i indgangsrøret. Derpå går den ind i redekammeret og indtager sin plads i kredsen, der automatisk flytter en plads. Således kører karrusellen uafbrudt rundt i det tætpakkede redekammer, hvilket betyder, at foderet bliver ligeligt fordelt mellem ungerne, der sidder lunt og godt i redekammeret. Men hurtigt bliver indgangsrøret jo omdannet til en stinkende rende og for de gamle fugle er det ingenlunde misundelsesværdigt. Da de ikke kan komme ind i redekammeret og vende, må de bakke ud igen; herunder virker deres fjerdragt som en børste i den snævre tunnel. Det første, fuglen derfor gør efter at være kommet baglæns ud af røret, er at styrte sig i vandet og skylle fjerdragten. – Og således kører isfugle-

karrusellen inde i reden dagen lang fra solopgang til solnedgang, d.v.s. 18 timer: Hen til indgangsrøret, sluge en fisk, vende omkring, sprøjte en stråle, tilbage i kredsen, der drejer sig en plads til den næste i karrusel-køen – og så forfra påny. Først efter 3 – 4 ugers ophold i reden forlader ungerne den stinkende mødding; man forstår den svenske fuglefotograf P.O.Swanberg's bramfri suk: "Vår grannaste fågel har den lortigaste ingången". – Omkring et halvt hundrede gange om dagen farer den gamle fugl ud og ind af rederøret med en fart, som var den skudt ud af en kanon, hvilket betyder ca. 1.000 redebesøg i fodringsperioden. Tager den blot et par dukketter efter hvert redebesøg, betyder det, når den jo også selv skal have noget at leve af, at den i yngleperioden mageligt kan nå 3.000 dyk i vandet. Der er ikke noget at sige til, at dens fjerdragt kommer til at se lidt afrakket ud.

De første par dage efter, at ungerne har forladt reden, makes de endnu af forældrene, men dette hører hurtigt op; de gamle fugle går i gang med andet kuld og ungerne må klare sig selv. – Ligeså trofast isfuglen er overfor magen og ungerne i yngletiden, ligeså utilnærmelig og stridbar er den resten af året. Temperament har den rigeligt af, og den er ikke bange for at kaste sig ud i en luftduel med fugle, der overgår den i størrelse (terner f. eks.). Den finder sig ikke i nogen konkurrenter indenfor sit næringsområde, som den jo er helt afhængig af. Isfuglen er standfugl i Danmark; den bliver hos os om vinteren og vor bestand suppleres formentlig med enkelte strejffugle fra Sydsverige, hvis den svenske vinter bliver for streng. Vinteren kan være drøj for den lille fugl at

HJEJLEN

komme i gennem; den må ofte sidde længe i kulden og spejde ned i det endnu isfri vand, før der bliver fangst. Men er der blot åbent vand – hvis fisk ikke er døde på grund af forurening – klarer isfuglen sig forbavsende godt trods kulden. En enestående oplevelse er det en gråhvid dansk vinterdag ved et isfrit åløb at møde den tropisk farveprægtige isfugl; en hilsen fra den svundne sommer – og et løfte om nye somres farve-

pragt. En fascinerende skabning, som må fryde ethvert menneske.

Blandt alle vanddyr var isfuglen – ifølge Plutarch – gudernes yndling.

Og man forstår dem, disse guder !

KOKKEDAL på Sjælland, efteråret 1971
TUSCULUM i Thy,
efteråret 2007 – let revideret.

Foto: Søren Pedersen

Ørnens Dag i Thy og Vejlerne D. 15 februar 2009

Den landsdækkende **Ørnens dag** bliver igen i 2009 afviklet bla. I Vejlerne og Isbjerg ved Nors sø/Hansted reservatet.

På Vejlerne hvor arrangementet sidste år, var det eneste i lokalafdelingens område, glimrede ørnen ved sit fravær. Vi har derfor i år også taget Isbjerg/Nors sø/Hansted reservatet på programmet! Lokaliteten har på det seneste været et af det nordvestlige Jyllands sikreste steder for ørne observationer. Da obs.pladsen på Isbjerg jo ikke er skærmet mod elementernes rasen, og ved vestlige vinde er et hundekoldt sted, bliver stedet her kun bemandet mellem kl. 10.00 og 12.00

På Vejlerne vil vi i år bemande flere tårn i tidsrummet 10.00-14.00. Den store tilstrømning af interesserede, har tidligere vist sig svær at håndtere i Bygholmcenteret alene. Derfor prøver vi gennem dagspressen og Internettet at få folk dirigeret ud til flere tårne samtidig. Samtidig vil de enkelte turledere stå i tlf.kontakt med hinanden. Det vil herefter være muligt at formidle evt. ørneobs. ud til alle deltagere.

Tid og sted:

Vejlerne kl. 10.00 - 14.00

Turledere:

Carsten Krog Pedersen, Erling Andersen,
Jan S. Kristensen & Knud Erik Kristensen

Bygholm centeret, på bygholmdæmningen
Krapstårnet, ved Thorup holme
Arup skjulet, nord for Arup Kirke

Isbjerg kl. 10.00 -12.00

ved nord enden af Nors sø (Hinding)

Turleder:

Jens Jørgen Andersen

Til lykke til naturen – Mågerodde på Mors er i sikre hænder

Af: Eyvind Lyngsie Jakobsen

Aage V. Jensen Naturfond har for nylig indgået købsaftale om Mågerodde. Overtagelser finder sted ved årsskiftet 2008/2009. Overtagelsen sker bl.a. på vilkår om, at de hidtidige ejere kan drive jagt på stedet i de følgende 3 år. Ejendommen er på ca. 65 ha. og den har siden ca. 1970 tilhørt et jagtkonsortium

Mågerodde ligger på det sydvestlige Mors, ca. 6 km stik nord for Agerø. Hvis du vil se stedet, da kør til Karby. I svinget ved kirken kør mod nord ad Ørnstrupvej ca 3 km. Kort før et 90 grader højresving, ligger der på venstre side en mindre gård, hvorfra en markvej ca 800 m fører ud til stedet.

Ejendommen er i det væsentligste en stor uforstyrret strandeng med fladvandede strandsøer og losystemer samt strandoverdrev på strandvold, og den afgrænset mod agerlandet af en ca. 10 m høj skrænt, hvorfra der dels er et fint udsyn ud over strandengene, dels er en meget flot udsigt ud over Visby Bredning og Dragstrup Vig.

Fuglebeskyttelsesområde nr. 25 Mågerodde og Karby odde

Mågerodde ligger i et Natura 2000-område på grund af forekomsten af ynglende Klyde, Havterne og Dværgterne, og med Hjejle og Lysbuget Knortegås som regelmæssigt forekommende i betydelige antal. Området er udover de allerede nævnte rasteplass/yngleplads for Grågås, flere vadefuglearter som St. Regnspove som Vibe og Vandrefalk ses hyppigt i området

Vi er meget glade for at Aage V Jensens Fonde overtager Mågerodde. Så kommer området i gode hænder. Jagten bliver udfaset, og der bliver mulighed for at lave en bedre pleje af strandene. Her er det især vigtigt, at afgræsningen bliver mere fuglevenlig, ligesom der kan blive tale om at foretage rydning af opvækst.

Vi har jo i forvejen en Caretakergruppe, som tager sig af Mågerodde. Nu får gruppens arbejde ekstra stor betydning. Med optællinger kan vi følge en forhåbentlig positiv udvikling. Med råd og vejledning kan vi hjælpe med til at forbedre biotopen. Og bliver der brug for en praktisk hånd, kan vi sikkert også her være leveringsdygtige.

Hærfuglen i Øby

Observeret d. 5. okt. 2008

Af: Else Krogh og Jan Andersen

Tapdrup

Vi er blevet spurgt om vi ville fortælle om vores specielle oplevelse af at have "opdaget" en hærfugl i Øby. Den beretning vil vi selvfølgelig gerne give, men inden, er der en lille forhistorie som skal fortælles. En historie som måske er grunden til at vi idet hele taget opdagede Hærfuglen og var så heldige at vi også fik nogle billeder af fuglen.

Vi har i alle de år vi har boet i hus været interesseret i de fugle vi har i haven. Vi har fodret, sat fuglehuse op, købt fuglebøger og købt kikkert. Vi blev efterhånden klar over at vi hører flere fugle end vi ser og der opstod et ønske om at komme til at lære de forskellige fuglestemmer at kende. Vi meldte os ind i DOF, for ca. 2 år siden, med den tanke at deltage i kurser om fuglestemmer og fuglekendskab. Desværre, som fortravlede mennesker, var tiden ikke lige til at deltage i kurser og div. fugleture. Men en dag i august fik vi en mail angående et kursus om, *Fugle ved sø og fjord*. Et hurtigt kig i kalenderen, datoerne passede fint, og vi skyndte at tilmelde os, selv om det ikke var kursus i fuglestemmer. Kurset startede og vi havde en meget kompetent underviser i Ole Lilleør som, med et meget flot undervisningsmateriale, fortalte og belærte os om de

forskellige fugle. Han fortalte os at vi ikke skulle tro at vi har set en sjælden fugl, bare fordi at vi ser en fugl der ser lidt anderledes ud i fjerdragten, der kan være små variationer i fjerdragten og han berettede også om at det ikke var alt der blev indberettet der blev godtaget og vi skulle være meget sikre i vores beskrivelser af fugle for at være et troværdigt vidne.

Og nu til selve beretningen om Hærfuglen. Vi var hjemme søndag d. 5. okt., havde meldt fra til en fugletur til Aggertange, en tur som var en del af vores fuglekursus. Vi syntes ikke vi helt skulle snydes for en fugletur, så lige over middag, tog vi en tur ud til engene ved Øby, som er en del af Nørreå dalen. Det skal lige siges at Øby er et lille bysamfund hvor der kun er en vej ind og den samme vej ud, vejen stopper i Øby.

Vi havde en dejlig tur i et dejligt efterårs solskin, men der var ikke særlig mange fugle, nogle viber, stære og nogle bekkasiner. så efter en lille gåtur, besluttede vi at køre hjem igen.

Vi satte os i bilen og begyndte hjemkørslen gennem Øby, 100m inden vi nåede byskiltet fangede mit blik en lille fugl i højre vejkant, hvor den gik

ved nogle stenbedsplanter som afsluttede en have ned mod vejen. Vi passede fuglen i en afstand på under 2 m. Fuglen var så markant i sine farver, beige, sort, hvid og den store bagud vendte kam at selv om jeg aldrig har set en Hærfugl før var jeg ikke i tvivl. Jeg har set billeder af den i de fuglebøger vi har og fundet den så markant at den åbenbart har brændt sig ind på min nethinde. Jeg sagde til Else; "der sidder sgu en Hærfugl." Vi fik hurtigt stoppet bilen og fik konstateret at den stadig var der og ikke var fløjet. Vi sad i bilen ca. 25 m fra hærfuglen og så at den rodede imellem stenbedsplanterne og spiste, den virkede helt uforstyrret. Jeg var godt klar over at det ikke var en fugle der var ofte set, men hvor sjælden den er, var jeg slet ikke klar over. Else havde åbenbart siddet og tænkt det samme, at det var en lidt sjælden fugl og pludseligt var Ole Lilleørs fortælling om *troværdigt vidne* bragt frem i hendes bevidsthed og hun sagde: kameraet, tag et billede, vi skal ha' et bevis. Jeg plejer næsten altid at ha' mit kamera med når vi tager på tur, men denne dag lå det hjemme, ærgerligt.

Vi sad lidt og kiggede på fuglen den virkede ganske rolig, og vi diskuterede om vi skulle køre hjem efter kameraet. Sandsynligheden for at den stadig ville være at se, hvis vi kørte de 10 km. til Tapdrup for at hente kameraet og 10 km, tilbage til Øby var meget lille. Men jeg måtte nok indrømme at et billede bevis ville være pokkers dejlig, for jeg har flere gange rystet på hovedet af Else når hun er kommet hjem og har fortalt om en eller anden fugle hun har

set. Hvis vi ikke havde et bevis og hvis det nu var en sjælden fugl, hvem ville så tro på os? et par begyndere ud i ornitologien, jeg kunne godt se det for mig. Bilen blev sat i gear og vi kørte hjem for at hente mit kamera og knap 20 min. senere var vi, meget spændte, tilbage i Øby, ville vi få fuglen at se igen? Heldet var med os, for ca. 20 m. længere nede af vejen, fra det sted hvor vi først havde set den, sad den og søgte i græsribatten efter føde. Vi standsede bilen ca. 25-30 m. fra fuglen, den sad omkring 0,5 m. fra vejkanten. Jeg tog et par billeder inde fra bilen, åbnede vinduet fik et par billeder derfra, åbnede forsigtigt bildøren, gik ud, tog nogle billeder og så troede jeg at det hele var forbi. for der kom en bil kørende i mod os i samme side som hærfuglen sad. Men vi nåede det, fik billeder af fuglen, beviset var i hus. Bilen passerede fuglen i en afstand på omkring 1- 1,5 m. og den passerede os og stor var vores forundring, hærfuglen var ikke fløjet, den sad stadig i græsribatten. Så fik jeg den tanke, at fuglen måske var skadet, måske ramt af en bil og ikke kunne flyve. Vi observerede fuglen i lidt længere tid, jeg gik tættere og tættere på, tog billeder. Nu kom jeg så tæt på fuglen, 8-10m. at den reagerede på min tilstedeværelse, den sad og trykkede, for til sidst at brede sine smukke sort og hvid stribede vinger ud og flyve sin vej. Det glædede os at hærfuglen ikke så ud til at være skadet på nogen måde. Fuglen var fløjet og vi begav os hjem igen.

Da vi kom hjem søgte vi på DOF-basen om hærfuglen, og havde der væ-

HJEJLEN

ret den mindste tvivl om rigtigheden af navnet, blev den ryddet af vejen. Vi blev nu klar over at den måske var en lidt sjælden set fugl, og det var først den syvende observation af fuglen i Danmark i år.

Vi var i tvivl om fuglen skulle meldes ud og hvordan, så vi besluttede at kontakte Ole Lilleør på SMS. Ole fik også besked om at vi havde billeder af fuglen, så det at være et troværdigt vidne, skulle være i orden.

Kort tid efter vi havde kontaktet Ole, forlod vi huset fordi vi havde en aftale. Ole forsøgte at kontakte os på SMS og flere gange på telefon, men han kunne ikke få fat på nogen af os. Han var begyndt at blive lidt nervøs for om vi ik-

ke var hjemme mere den dag, for han var meget interesseret i at høre nærmere til findestedet. Han havde kontaktet et par ornitolog kollegaer og de ville prøve om de kunne genfinde fuglen. Efter ca. en times tid, fik vi kontakt med hinanden og Ole fik endelig oplysninger om findestedet, så han kunne komme af sted til Øby. Det lykkedes for Ole og hans kammerater at genfinde fuglen samme eftermiddag. Denne søndag og den næste dag, kan hærflugens færden, næsten minut for minut, læses på DOF-basen. Jeg havde i løbet af mandagen fulgt med på DOF-basen og set de mange observationer der var blevet gjort af fuglen igen, og efter endt arbejde tog jeg selv ud til Øby for om jeg, igen kunne få et glimt

Hærflugten fra Øby - foto Jan Andersen

af fuglen. Fuglen lod sig meget villigt se og den blev også set af en del mennesker, af fugle interesserede og flere af lokalbeboerne. Hærfuglen var meget tilskuer venlig og de 8-10 fugleinteresserede der var mødt frem her sidst på eftermiddagen fik en flot oplevelse.

Hærfuglen blev set fouragerende, ved og på en grusvej, fløj op i et udgået fyrretræ, hvor den sat og pudsede sig i den sene eftermiddagssol.

Derefter fløj den lige hen over hovederne på os og landede nogle huse længere mod øst på en åben græsplæne.

Her fouragerede den en times tid for til sidst at flyve op i et træ og siden er den ikke blevet set i Øby. To dage senere var der et billede og en lille artikel i Viborg Stifts Folkeblad om "vores" fugl. Vi følte næsten at det var blevet vores fugl, især pga. de positive og velmenende kommentarer vi har fået,

både af andre fugle interesserede da jeg var i Øby, på DOF-basen og ikke mindst på vores kursushold.

Det var så vores lille beretning om hærfuglen og havde det ikke været for Ole Lilleørs gode og levende undervisning om fugle på vores kursus, som giver en lyst til at komme ud og opleve fugle, var vi måske aldrig taget på den tur til engene ved Øby og hærfuglen var måske aldrig blevet opdaget. Havde det ikke været for Ole's fortælling om, at være et troværdigt vidne, var vi aldrig kørt tilbage for at hente vores kamera og havde aldrig fået billeder af hærfuglen. God instruktion smitter og det kan man få på fuglekurser. Vi er allerede tilmeldt til forårets fuglestemme kursus. Den oplevelse vi har haft med hærfuglen er måske "once in a lifetime" men vi håber på mange gode fugle oplevelser endnu, vi glæder os.

Vadefugle i Nørreådal

Af : Thorkild Brandt

I Nørreådal findes et par vådområder, der godt kan karakteriseres som naturgenoprettede. De er dog ikke blevet til som følge af offentligt finansierede naturgenopretningsprojekter.

Det ene er sø- og engområdet ved Viskum kirke. Her er siden 1990-erne opstået en meget fuglerig og naturskøn lokalitet. Ejeren har nemlig undladt at genafvande området, selv om de gamle dræn efterhånden var slidt og selv om de afvandede enge efterhånden havde "sat sig". Da Viskum Hovedgård også har en stor kødkvægsbesætning var der et førsteklasses grundlag for en optimal pleje og vedligeholdelse af det nye vådområde. Hertil kommer, at der i årets løb kun afholdes enkelte jagter. Dette private naturgenopretningsprojekt har altså på alle måder været ideelt for fuglelivet – ikke alle naturgenopretningsprojekter i offentligt regi forløber så ideelt.

Det andet vådområde ligger lidt vest for Vejrumbro og kaldes Vejrum Vestsø. Undertiden pumpes vandet stadig væk fra området, dog langt fra i samme omfang som for blot få år siden. I de mest vandrige perioder er der lavvandede søer på begge sider af Nørreåen, og da kan vestsøen være meget fuglerig. Der er dog jævnligt jagt omkring vestsøen.

Viskum og Vejrum Vestsø er igennem en årrække blevet flittigt besøgt af fuglefolk fra Viborgeggen, og der foreligger et stort materiale om fuglelivet. Naturligt nok er der flest oplysninger fra Viskum. Der er dog også et ganske pænt om end lidt mere "hullet" materiale fra Vejrum Vestsø.

På næste side ses et par oversigter over vadefugleforekomsterne i de to områder. Skemaerne viser de størst registrerede antal af de forskellige vadefuglearter for hvert år. I enkelte tilfælde markerer symbolet * efter et tal, at arten det pågældende år kun er registreret som trækkende.

Nørreådal ved Viskum. Foto www.dof.dk

Vadefugle Viskum 2002-2008

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Strandskade			2	2	1*	1	
Styfteløber			1				
Lille Præstekrave	9	6	14	4	1	4	16
Stor Præstekrave	13		25	1		10	2
Hjejle		440	125	35	210	7	250
Strandhjejle						1*	
Vibe	20	200	1800	668	900	300	1200
Islandsk Ryle			1				5
Dværgryle	1		2	1		7	2
Temmincksryle	36	39	74	13			18
Krumnæbbet Ryle	1		1				18
Almindelig Ryle				1	3	6	32
Kærløber			1				
Brushane	20	20	87	19	7	12	175
Dobbeltbekkasin	51	50	160	120	200	75	200
Stor Kobbersneppe			1				
Lille Kobbersneppe						1	6
Lille Regnspove			1	1*	3	1*	3*
Stor Regnspove		14	1	4	1	3	10
Sortklire	2	12	6	2	5	11	15
Rødben	8	3	15	9	6	5	21
Hvidklire	67	93	41	27	13	24	40
Svaleklire	1	26	4	6	6	21	10
Tinksmed	30	45	358	97	40	25	108
Mudderklire	11	10	35	9	36	12	18
Odinshane					2		

Vadefugle Vejrum Vestsø 2003-2008

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Lille Præstekrave				2	1	7
Stor Præstekrave				1	22	
Hjejle						500
Vibe	330		37	740	165	950
Dværgryle				4		
Temmincksryle				1	3	6
Krumnæbbet Ryle					2	
Almindelig Ryle				2	5	3
Brushane			4	28	93	55
Dobbeltbekkasin	15	2	35	150	75	50
Sortklire				5	12	1
Rødben				2	12	1
Hvidklire	15			16	88	10
Svaleklire	10			15	9	6
Tinksmed	75		1	31	60	30
Mudderklire				6	3	

Grynderup Sø – et genopretningsprojekt.

Af: Henriette T. Madsen

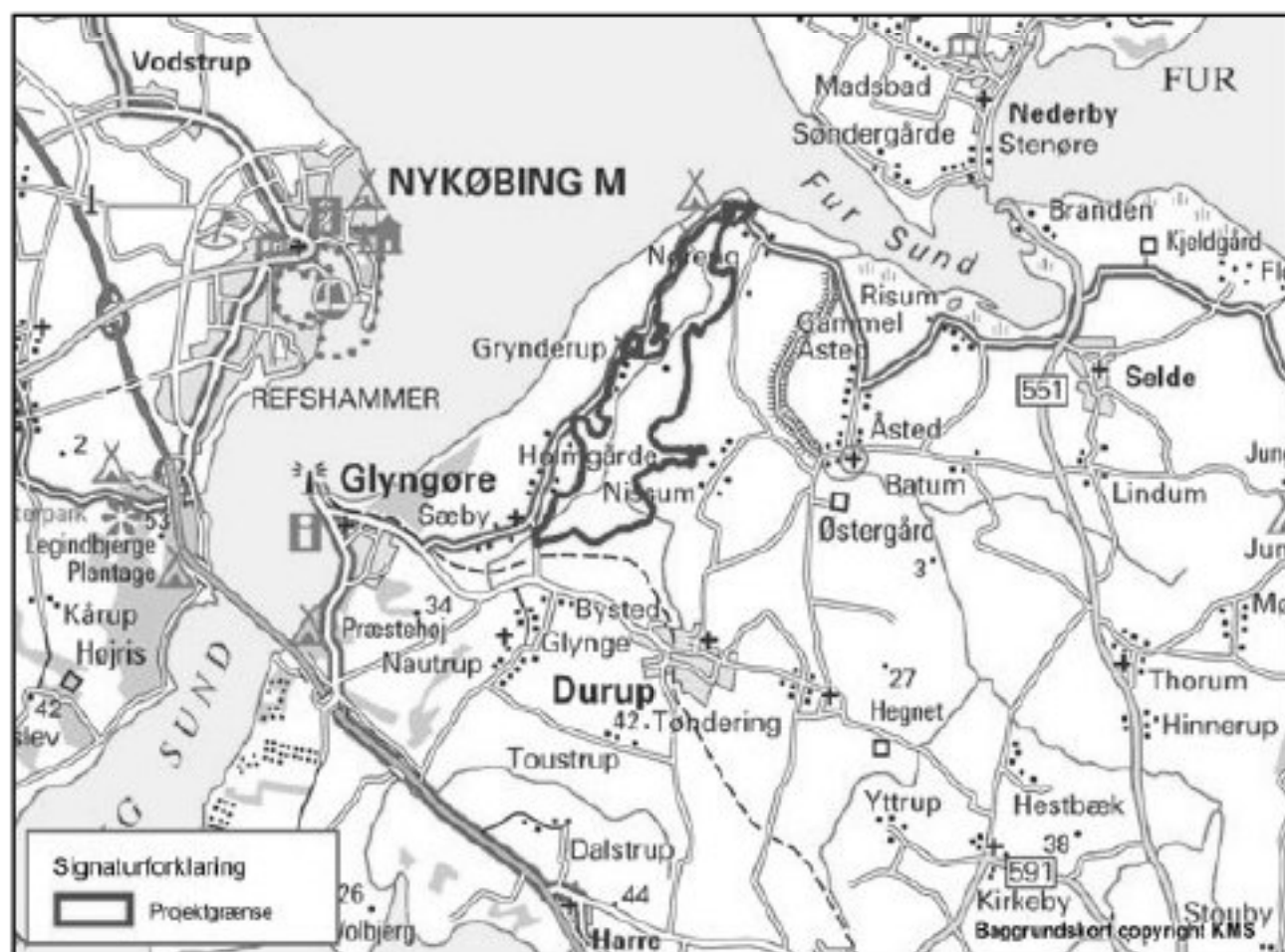
Grynderup sø har længe været på tegnebrættet, siden tilbage i 80'erne, men er aldrig blevet gennemført. Så projektet har ligget klart, og bare ventet på den 9. februar 2007, hvor Connie Hedegaard uddelte af den såkaldte "Miljømilliard", og Grynderup sø var et af de første projekter der fik del i pengene. Feldborg Statsskovdistrikt, der nu hedder Skov- og Naturstyrelsen, Midtjylland står for projektet. Selvom der var lavet en teknisk forundersøgelse i 1999, er der stadig meget der skal gøres, og mange brikker der skal falde på plads.

Fakta om fremtidens sø:

- Hele projektområdet udgør 420 ha privatejede arealer.
- Det forvandles til en sø på ca. 140 ha, omgivet af fugtige engarealer.
- Den gennemsnitlige dybde bliver ca. 60cm.

Området har et potentiale for at blive en natur- og fuglemæssig perle, beliggende i et område med få søer, og i nærheden af Limfjorden.

Der er blevet nedsat en arbejdsgruppe med lokale lodsejere, og en følgegruppe med de 4 pumpeformænd og en

repræsentant for hver af de organisationer, som vil blive indbudt til at deltage i Skive Kommunes grønne råd, heriblandt også DOF. Som DOF's repræsentant har jeg været med til to møder, som har været præget af høj saglig debat og en rigtig god og positiv stemning. Lodsejerne er meget positive indstillet, det er dejligt.

Der er bl.a. planlagt 3 fugletårne, et udsigtspunkt og en primitiv overnatningsplads ved Limfjorden.

Der er foretaget opkøb af jord og vurdering, af hensyn til den senere jordfordeling. Landmænd hvis jord kommer under vand, skal have en kompensation, f.eks. anden jord. Men området forbliver på private hænder, hvilket vi har vores eneste betænkelighed ved. Der skal laves nogle klausuler om pleje af

engene mht. afgræsning eller slåning. Det ville være ønskeligt at det bliver ensrettet af hensyn til fuglelivet. Dette er et vigtigt succeskriterium.

Status.

Det er stadig usikkert om projektet kan gennemføres. Generelt er genopretningsprojekter rundt om i landet blevet dyrere end forventet, pga. stigende jordpriser. Så på baggrund af vurderingen af jorden, er der lavet et nyt budget som bliver sendt til Skov- og Naturstyrelsen centralt, som så vurderer hvilke projekter der bliver til noget. Dette afhænger af hvilke projekter der bidrager mest til forbedring af natur og miljø, sammenlignet med omkostningerne. Grynderup sø skulle have en god chance på denne baggrund.

Vi krydser fingre!

Luffoto med indtegnet projekt indtegnet. Fra www.skovognatur.dk

Regnvejrs dag i november.

Af: Carsten Krog Pedersen

Bilen hostede godt nok en smule i det våde vejr, men jeg pressede den til en hostende start. målet var den nyetablerede Sundby sø i Vildsund. jeg måtte se hvad der var kommet ud af mange års venten på genetableringen af søen.

Jeg havde været forbi nogle gange efter etableringen, men aldrig for at se på fugle. Det blev dog også en noget våd fornøjelse da det stod ned i stænger på det meste af turen og jeg måtte tungsindigt sande at jeg rent faktisk savnede mit skrivebord!

Dog - jeg bliver altid varm om hjertet når jeg begiver mig ad Åsvej mod Vildsund. Åsdalen er en af de smukkeste steder i Thy og jeg er glad for at der nu er kommet permanent vand i den sidste del af dalen . Jeg har her set mange svaner raste i bunden af dalen om vinteren når engene var så våde at de var blevet til sø. Men nu hvor der var permanent sø var det småt med svaner og de der var, var alle knopsvaner. Regnen og den duggede kikkert blokerede dog nok en del for optællingen og det blev kun til 3 andearter, 243 gråænder, 23 hvinænder og en taffeland. jeg er dog sikker på at området omkring Vildsund de kommende år vil trække flere ænder og måske også vadefugle.

Der er etableret en sti så man kan gå fra Vildsund og rundt om den nordlige del af søen. 1,4 km. lang er stien og ender ved et højdedrag med bålplads og udsigt over søen. Så en dag hvor det faktisk er lykkedes at male dagen blå, kunne det fint være et stop for en forfriskning af sjælen.

Foto: www.skovognatur.dk

Rødding Sø (789321)

Af: *Ole Lilleør*

I efteråret 2004 slukkede man for pumperne, der drænede engene vest for Rødding ved Viborg. I løbet af kort tid voksede Rødding Sø atter frem efter at have været udtørret i 100 år. Søen blev med det samme en attraktion for fuglene – og for borgerne i Rødding.

Den 21 ha sø danner udgangspunkt for Nørremølleåen, som løber til Viborgsøerne. Omkring søen er der en smule eng og ellers intensivt dyrket landbrug. En 2,6 km lang natursti er anlagt rundt om søen. Der er gode muligheder for at overskue søens fugleliv. I sydøstenden kan man gå helt ned til bredden, mens man i sydvestenden på skrænten finder en rasteplass med formidabel udsigt over søen.

Ret hurtigt indfandt fuglene sig ved den

lavvandede sø. I foråret 2005 kunne man finde alle fire lappedykkerarter, en del ænder, herunder Atlingand og Knarand, samt et lille antal vadefugle. Særlig bemærkelsesværdigt var et par Lille Præstekrave, som valgte at yngle på en lille landtange ved søen. Allerede det følgende år var det småt med vadefugle, men ænderne og især de Sorthalsede Lappedykkere har været trofaste (med årligt 10-12 fugle). Om vinteren ses en del Pibeænder i søen (op til 6-700). I vinteren 2006-2007 blev den lille sø invaderet af Sangsvaner, hvor der blev set op til 259 fugle. Det har desværre (hidtil) vist sig at være et engangsfænomen. Ifølge DOFbasen er der siden søens oprettelse set knap 100 forskellige fuglearter ved søen. Blandt de mere eksotiske gæster er Nilgås og Gulnæbbet Krikand!

Tag et kig forbi søen, f.eks. i april-maj, forventet ikke det vilde, men få nogle fine oplevelser med de fugle, der er der.

Foto: *Jørgen Jespersen*

GENERALFORSAMLING i DOF-NORDVESTJYLLAND

lørdag den 21. februar 2009.

Mødested: Morsø bibliotek, Støberisalen, Nykøbing Mors, kl. 12:00.

Dagsorden iflg. DOFs vedtægter:

Valg af dirigent

1. Beretning om lokalafdelingens virke i 2008
2. Fremlæggelse af revideret årsregnskab til godkendelse
3. Fremlæggelse af budget til godkendelse
4. Valg af bestyrelsesmedlemmer og suppleanter (på valg er: Henriette T. Hansen, Frits Rost, Ole Lilleør, Thorkil Brandt, Ole Kristjansen)
5. Valg af revisor
6. Valg af medlemmer til DOFs repræsentantskab (kun i ulige år)
7. Forslag fra medlemmerne
8. Eventuelt

Efter den formelle del af mødet vil Carsten Krog Pedersen holde et lille foredrag om sit møde med Sydamerikanske regnskovsindianere.

Lokalafdelingen er vært ved en beskeden frokost m. øl og vand ved mødets start, samt under mødet kaffe + the med kage.

I forbindelse med generalforsamlingen er der ekskursion til området omkring LEGIND VEJLE og HØJRIS SKOV.

Mødetid og -sted: kl. 10:00 ved Sallingsund færgekro.

Solidt engagement

“lokalskabens af
økonomisk råderum
og muligheder samt
solidt lokalt engagement”

www.vestjyskbank.dk

Med mere end 130 års solide rødder i det jyske

I vestjyskBANK udvikler vi os med vores kunder. Vores mål er, at engageret, kompetent og nærværende service og rådgivning skal give vores kunder et bedre økonomisk råderum og flere muligheder i hverdagen. I vestjyskBANK ønsker vi at gøre en positiv forskel i de lokalsamfund, vi er en del af, og at være kendt for et solidt lokalt engagement.

 vestjyskBANK
Solidt engagement

STUDIEKREDS

- et tilbud til dig, som har lyst til at dele din interesse med andre fugleinteresserede og samtidig få større viden.

Du behøver ikke have den store viden om fugle, for idéen er netop, at deltagerne ved fælles hjælp får udvidet deres viden. Tanken er, at vi mødes en gang om måneden og skiftes til at forberede indlæg om vores fælles interesse.

Det kunne f.eks. være:

- Alt hvad der kan støves op af viden om en valgfri fugl
- Erfaringer med at fotografere fugle
- Billeder fra en spændende fugletur eller -ferie
- Oplevelser fra tur med ringmærker
- Fuglequiz
- Erfaringer med fodring af fugle
- Aflæsning og indberetning ringmærkede fugle
- Oplevelser som caretaker
- Brug af DOF-basen
- Anmeldelse af en fuglebog eller -film

Hvor mange, der skal forberede indlæg, aftaler vi fra gang til gang. Udover indlæggene skal der være tid til at hygge os med en kop kaffe og snakke om de fugleoplevelser, vi har haft siden sidst.

Vi har mulighed for at låne lokaler af CORNATOR A/S i Viborg.

Tilmelding til Susanne Primdahl på sus_primdahl@hotmail.com eller tlf. 9754 2261. Oplys venligst, hvilke ugedage der passer dig. Så vil jeg forsøge at placere det på den ugedag, hvor de fleste kan.

HUSK

-at medlemmer bosiddende uden for amtet kan bestille et abonnement på HJEJLEN.

HJEJLEN**Vinderen af kikkerten.**

Af Henriette T. Hansen - bestyrelsesmedlem

Det var en våd morgen lørdag d. 4. oktober, da der var fugletur på Agerø. Men ikke desto mindre var humøret højt hos deltagerne, og specielt hos Kirsten Pallesen, som var den heldige vinder af en kikkert, og nu skulle have den overrakt af formand Jan S. Kristensen.

DOF-Nordvestjylland udskrev denne konkurrence i sommer, efter at vi fik foræret en kikkert af vores direktør for DOF, Jan Ejlsted, som havde været på rundtur i lokalbestyrelserne. Vi bad alle om at komme med en anbefaling af en person, som trængte til en ny kikkert. Blandt de indkomne forslag blev der til et bestyrelsesmøde trukket lod blandt kandidaterne. Kirsten Pallesen blev således den heldige vinder. Keld Dahl Pedersen fra Mollerup på Vestsalling var manden som havde indstillet Kirsten til kikkerten bl.a. med følgende beskrivelse: "Kirsten Pallesen bor idyllisk ved Spøttrup sø og der lister hun ofte rundt med sin gamle Brilliant 7x50. Hun er ikke medlem af DOF, men interesserer sig meget for fugle og natur og var også med på fuglenes dag i år, undertegnede kikker meget fugle og ringer vi til Kirsten er hun altid klar til at tage med, vi er en lille flok der ofte tager af sted (Skjern enge, Vejlerne og andre gode lokaliteter)." Yderligere fortalte Keld, at Kirsten på deres sidste fugletur ville købe hans gamle kikkert.

Da Kirsten ikke er medlem af DOF, fulgte der et års medlemskab med kikkerten. Et stort tillykke til Kirsten, som vi ikke er i tvivl om vil få megen glæde af kikkerten, der allerede blev taget i brug på Agerø.

DOF Nordvestjylland arrangerer fuglestemmekursus i Viborg i 2009:

Lær fuglesangen at kende

Få sat navn på fuglestemmerne. Vekslede mellem kursusaftener og fugleture gennemgår vi fuglesang og kendetegn hos en række af vore almindelige sangfugle. Vi starter i marts, hvor et overskueligt antal arter synger, og tager fat på resten, som foråret skrider frem. Undervejs skal vi bl.a. på nattergaltetur i mosen og natravnetur i skoven! Kurset henvender sig til begyndere.

Kurset starter 24. marts og slutter 2. juni, og inkluderer otte mødeaftener (tirsdage) og fire fugleture. Kurset arrangeres af DOF Nordvestjylland og afholdes i Viborg, alle er velkomne – også ikke-medlemmer. Kursusprisen er 450 kr. Tilmelding sker til undertegnede.

Ole Lilleør

Baldersvej 19
8800 Viborg
Tlf. 86 82 80 32
lilleor@gmail.com

Kapitalpension eller ratepension?

Din personlig rådgiver kan give dig svaret.

Der findes flere forskellige måder at spare op til pension på, og det kan være svært at vælge. Sammen med din personlig rådgiver kan du finde frem til den løsning, som passer til netop dig.

For at få din personlige rådgiver skal du være med i vores Fordelsprogram. Kom ind i filialen eller læs mere på vores hjemmeside.

Gør det muligt

Viborg Afdeling
Sci. Mathias Gade 6B
89 26 26 26
nordea.dk

Nordea

Bliv punkttæller!

Kan du lide at se på fugle i mark, eng og skov?
Kan du afsætte nogle ganske få timer 1-2 gange om året?
Har du lyst til at gå på opdagelse på din hjemegn eller ved dit sommerhus?
Vil du gerne bidrage til et af Danmarks vigtigste naturovervågningsprogrammer?

Kan du svare ja til disse spørgsmål, er det måske *noget for dig at blive punkttæller*. Hvert år deltager flere hundrede frivillige i DOF's punkttællinger. De er kernen i det efterhånden tredive år gamle naturovervågningsprogram.

Punkttællingsprogrammet er en af de DOF-aktiviteter, der har vundet størst anerkendelse i den nationale naturforvaltning – ganske enkelt fordi det er en meget effektiv måde at overvåge bestandene af vores mest udbredte fuglearter. Det er i kraft af punkttællingerne, at man har kunnet påvise de markante nedgange i agerlandets og engenes fugleliv. Det er også punkttællingerne, der kan fortælle om de smukke Stillitsers store fremgang og om Bomlærkerne, der er ved at komme sig igen ovenpå mange års nedtur. Punkttællingerne vil også kunne afsløre, hvad konsekvenserne bliver af den massive opdyrkning af brak, som vi har været vidne til i år.

Princippet er enkelt: Du laver en rute med 10-20 stop. På hvert stop tæller du fugle i præcis fem minutter. Ved at gentage proceduren hvert år, og med de øvrige optælleres mange punkter over hele landet, kan der beregnes indeks for bestandene og deres udvikling dermed følges.

Programmet er imidlertid *helt afhængigt* af et stort antal frivilliges optællinger over hele landet, så der er derfor også brug for *din* hjælp! Du behøver ikke at være en ørn til at se på fugle for at kunne deltage, blot du kan kende de almindelige arter.

Det er højaktuelt med vinterfugletællingerne, der udføres i perioden 15. december til 15. januar. Du skal kun udføre en tælling én gang i perioden. Men har du lyst, må du også meget gerne gennemføre ruten i yngleperioden (1. maj til 15. juni).

Har du lyst til at blive punkttæller eller vil du vide mere, så kontakt undertegnede eller Fuglenes Hus (tlf 33 31 44 04, e-mail dof@dof.dk).

Ole Lilleør, punkttællingskoordinator i DOF Nordvestjylland

Baldersvej 19
8800 Viborg
tlf 86 62 80 32
lilleor@gmail.com

TURREFERAT

DOF tur til Vilsted Sø, den 9. august 2008

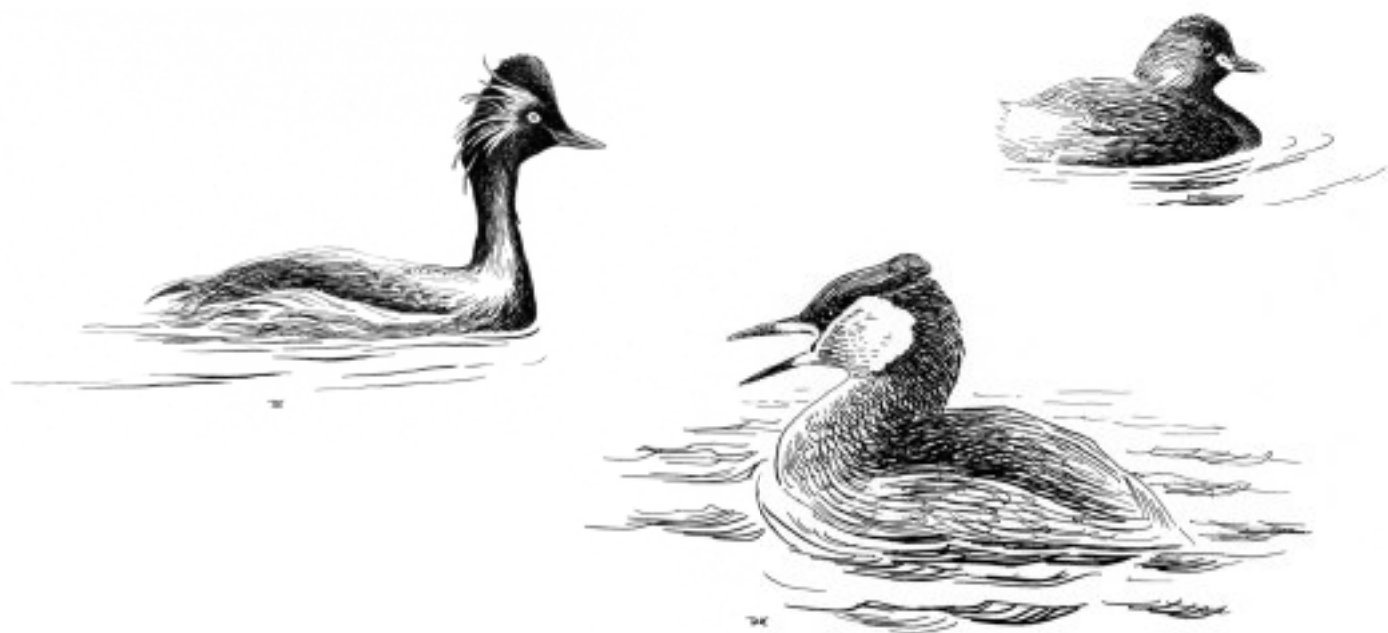
Af: Clare og Jens Handrup

En blæsende lørdag eftermiddag, sidst i skolernes sommerferie, tog vi af sted fra Thy mod den for nylig genoprettede Vilsted Sø i Himmerland, hvor DOF havde arrangeret en tur. Vi var spændte på at opleve både fuglene og området. På vej dertil skulle vi lige holde ved Bygholm Vejle for at se på skestorkene, hvoraf der var ca. 40-50 stykker rastende på deres sædvanlige plads. Ikke langt fra dem fik vi øje på to rovterner, turen var dermed begyndt rigtig godt!

Lidt i kl. 15 ankom vi til P-pladsen for enden af Sjørupvej, hvor vi mødte op med de andre deltagere. Vi blev syv i alt, inkluderende turlederne. Parkeringspladsen ligger tæt ved søen, og derfra fik vi set bl.a. en ung dværgmåge og en ung sortterne (med hjælp fra turledere!). En mursejler kom også flyvende over os. Vi gik videre til fugletårnet, hvorfra vi så 6 lille lappedykker i flot sommerdragt og fem rørhøge, der gav en flot opvisning. Dagens største overraskelse var nok, da en almindelig kjøve fløj over søen og forstyrrede en del rastende ænder og måger. Til sidst kørte vi alle videre til den sydvestlige ende af søen ved Lyngholm. Her nød vi synet af en sølvhejre, der strakte sin lange hals frem fra sivene, og den havde selskab af ca. 85 fiskehejrer i området, imponerende.

Vi siger tak til turlederne for en oplevelsesrig ekskursion, der stærkt kan anbefales til andre, hvis lejligheden opstår en anden gang.

(Ved søen blev der også set bl. a.: gråstrubet lappedykker 8, sorthalset lappedykker 8, hvidklire 15, mudderklire 2, m.m.m.)

TURREFERAT

Turreferat Agger Tange søndag d. 7. september 2008

Medbringende en "ønskeseddel" i form af udskrift af den seneste indberetning fra Agger Tange var vi fulde af forventninger til dagens tur. Fremmødet kan ikke siges at være imponerende, men sammen med turleder Erling Andersen fik vi 3 fremmødte en oplevelsesrig tur i et for fuglekiggere dejligt vejr: Det var mildt, tørt indtil regnen indfandt sig omkring turens afslutning, stort set ingen vind, så både fugle og fuglekiggere kunne færdes på hofde 72 uden at blive slået ud af kurs, og selvom det var lunt, var vi forskånet for varmemflimmer.

Da mødestedet var P-pladsen ved færgelejet, hvor en meget ung stenpikker forsøgte at lære at køre på cykel, startede vi naturligvis med at se os omkring dér: edderfugle, stor skallesluger, splitterne, strandskade, ryler, stor præstekrave – og en gruppe sæler for blot at nævne nogle.

På køreturen ud til hofden mødte vi blandt talrige stenpikkere en broget fluesnapper, mudderklire og engpiber. På bestilling fremviste Erling omgående den første af turens to vandrefalke, inden vi fortsatte med udsigt til de første af flere små grupper unge suler på vej mod syd. Molen var domineret af stenvendere, men en islandsk ryle viste sig også frem på nært hold. I luften passerede måger, terner og flere suler samt en enkelt sortstrubet lom.

Efter kaffepause, hvor der blev udvekslet oplevelser med ugler, fortsatte vi til turens sidste stop.

I lagunen, hvor vandstanden var vokset i den forløbne uge, rastede et stort antal vadere, gæs og ænder: bl.a. et trecifret antal spidsænder, pibeand, krikand, gravand og klyder. Ingen viber. (De viste sig at have sat hinanden stævne ved et lille vandhul ved Helligsø, hvor lidt dobbeltbekkasiner sov til middag!)

Udsnit af listen over øvrige arter på turen: løvsanger, lysbuget knortegås, hvidklire, mudderklire, sandløber, lille kobbersneppe og storspove. Erling tog udfordringen fra "ønskesedlen" op, og inden turen var omme var størstedelen af ønskerne opfyldt! Tilsammen observerede vi mindst 37 arter.

Jens og Kirsten Marie Haugstrup

foto. Jens Haugstrup

En af turens mange Stenvendere

TURREFERAT

Turberetning Agerø den 4. oktober 2008

Hvad forventer en turleder sig af en tur, når turen hjemmefra til mødestedet tidligt om morgenen foregik i kaskader af regnvejr? Ikke "et øje" ville møde frem! Men turlederens evne til at gætte rigtigt viste sig at være ringe. For ikke blot var de første deltagere allerede mødt op, da han nåede frem, men flere kom også til. Med 10 deltagere og turlederen var vi 11. Og regnen stilnede af. Der blev længere mellem dråberne på traveturen til østsiden af Agerø, der er et rent smørhul for naturoplevelser, og så var her totalt læ fra den stærke blæst som fór henover os lidt højere oppe.

Den store oplevelse østsiden var en ung vandrefalk, der øvede sig i at muse lige som en tårnfalk. Den var meget livlig. Hertil hvidklire, stor regnspove, alm. ryle m.m.

Da vi gik mod obs.skjulet på Fugleværnsfondens ejendom, var regnen ophørt. Vinden var i sydvest, hvad den havde været længe. Fjordvandet stod så højt, at det var umuligt at bevæge sig ud på engene for at nå ud til Holmene og Stenklipperne. Så vi måtte tage alle fornøjelserne fra skjulet. Det lod sig også fint gøre. For efterhånden blev der længere mellem skyerne og området lå hen i sol, og uden varmedis var iagttagelsesmulighederne fremragende.

Også her på og ved FVFs reservat var der vandrefalke, to gamle fugle, som forholdt sig mere rolige end artsfællen på østsiden. På grund af højvandet var der almindelig rylere og strandhjejler lige uden for skjulet.

Området bød på Toppet skallesluger, ca. 200, Pibeand ca. 300, Grågås 143 samt flere andre. Vi havde håbet på Bjerglærke, men desværre viste de sig først en ½ time efter, at turdeltagerne havde forladt stedet, hvor ca. 25 bjerglærker dukkede op ude på engen.

Alt i alt en vellykket tur!

Eyvind Lyngsie Jakobsen

Flere turreferater kan findes på vores hjemmeside www.dof-nordvestjylland.dk.

Ture og møder -annonceres ud over her i HJEJLEN også på DOF-Nordvestjylland hjemmeside: www.nordvestjylland.dk. Her kan du ligeledes læse ca. 40 turreferater fra de sidste 2-3 år.

KOMMENDE TURE og MØDER

Flotte fotos, fuglequiz og masser af fuglejulehygge.

JULEHYGGEMØDE, torsdag den 11. december 2008.

Mødested: Søndermølle, Vinkelvej 40, Bruunshåb, Viborg, kl. 19:00.

Årets traditionsrige julehygge bliver igen i år i Søndermølles dejlige lokaler ved Viborg. Vi mødes kl. 19:00, med mere plads i maven, for der vil både være en god let julefrokost, og juleguf til kaffen.

Henrik F. Nielsen fra Thisted er netop vendt hjem fra en tur til Galapagos, og vil herfra fortælle og vise billeder af øens fugle og dyr.

Ydermere vil vores formand Jan S. Kristensen vil fortælle og vise billeder fra sin tur til Extremadura i Spanien.

Vores egen QuizFrits vil igen lave en sjov fuglequiz, hvor alle kan være med.

Vi er sammen i hold, og der er flotte præmier på højkant!

Vi glæder os til at hygge med jer, vi ses!

Mødet forventes afsluttet ca. kl. 22.

HALD SØ

søndag den 14. december 2008.

Mødested: P-pladsen overfor Naturladen

Hald Hovedgaard, kl. 9:00.

Turleder: Ole Lilleør (8662 8032).

Årets juletur. Vi går en tur i det historiske landskab til "de fem Hald" og til Troldeslugten. Alt afhængigt af vintervejret kan der være mange drosler og småfugle. Der er mulighed for Vandstær, Isfugl og Bjergvipstjert. Tag kaffen med og det varme tøj.

Turen slutter ca. kl. 11:30.

AGGER TANGE,

søndag den 4. januar 2009.

Mødested: P-pladsen ved kiosken kl.9:00

Turleder: Per W. Buchwald (8662 1638).

Alt efter vejret kan der være mange fugle på tangen også på denne årstid. Storspover og Rødben kan man altid regne med, men måske er der også Fjeldvåge, Vandrefalk og Bjerglærker m.v.

Påklædning efter forholdene, og tag endelig kikkert og teleskop samt varme drikke med.

KOMMENDE TURE

ISBJERG v/ HANSTEDRESERVATET
søndag den 8. februar 2009.

Mødested: P-pladsen ved nordenden af Nors sø (Hinding), kl. 9:00.

Turleder: Jan S. Kristensen (9796 2456 / 2047 5521).

Denne dag kigger vi specielt efter rovfugle. Vi går fra parkeringspladsen op til Isbjerg, som ligger i 54 meters højde. Her har vi en fantastisk udsigt over Hanstedreservatet og vestenden af Nors sø. Ture til denne lokalitet byder tit på Havørn eller Kongeørn, og på en god dag begge arter.

Vi bliver på bjerget 1-2 timer, alt efter vejret, og går gennem lidt af Tved Plantage retur til P-pladsen. Turen gennem skoven giver gerne en del småfugle såsom Topmejse, Sortmejsse, Fuglekonge og korsnæb.

Alt i alt forventes turen at tage 2-3 timer. Husk varmt tøj og evt. et par kopper kaffe.

ØRNENS DAG**Søndag den 15. Februar 2009**

Mødested: P-pladsen ved nordenden af Nors sø (Hinding), kl. 10:00-12:00

Mødested: Naturcenteret på Bygholmdæmningen, kl. 10:00-14:00.

Se omtale
andetsteds i
bladet!!

HØJRIIS og LEGIND**lørdag den 21. februar**

Mødested: Sallingsund færgekro kl. 10.00

Turleder: Jens Jørgen Pedersen

Vi går gennem skoven og kigger efter årstidens fugle, efterfølgende ser vi hvad som ligger i Vejlen af ænder, lappedykkere og skalleslugere. Er det mildt vejret er de første vadefugle måske vendt tilbage.

HJARBÆK FJORD**søndag den 15. marts 2009**

Mødested: P-pladsen ved Kvols Vig kl.8:00

Turleder: Ole Lilleør (8662 8032)

Vi tager en rundtur omkring fjorden. På dette tidspunkt ses især mange Hvinænder men også andre dykænder.

Med lidt held ser vi alle tre skalleslugerarter. Gæs og gulnæbbedesvaner kan ses på engene omkring, og der forår på vej kan der være mange småfugle i luften.

BYGHOLM CAMPING

Ved Fuglereservatet Vejlerne

Midt i naturen mellem hav og fjord
Veludstyrede hytter og værelser

Hestevognskørsel og Ridelejr

Swimmingpool • Restaurant

Festlokaler til 120 personer

ÅBEN HELE ÅRET

BYGHOLMVEJ 27, ØSLØS, 7742 VESLØS • TLF. 97993139

Email: bygholm@1031.inord.dk • FAX 97993802

Konservatoren i Aalestrup

- Trofæmontering
- Udstopning af fugle og pattedyr
- Restaurering af præparater
- Udlejning og salg
- Garvning af skind

JANE OG VAGN REITZ

- aut. zoologisk konservator fa.

Nørrehedevej 33 • 9620 Aalestrup • Telefon og fax 98 64 18 91

DOF-Nordvestjyllands kontaktpersoner i kommunale grønne råd og i forbindelse med natur- og miljøsager:

- Thisted Kommune: Medlem af Det grønne Råd + kontaktperson:**
Jan S. Kristensen, Gyvelvænget 161, 7730 Hanstholm
9796 2456 e-mail: oz1iil@tdcadsl.dk
- Morsø Kommune: Medlem af Det grønne Råd + kontaktperson:**
Jens Jørgen Pedersen, Violvej 3, 7900 Nykøbing M
9772 0420 e-mail: vilspeder@webspeed.dk
- Skive Kommune: Medlem af Det grønne Råd + kontaktperson:**
Henriette T. Hansen, Savværksvej 14, 7870 Roslev
9759 7848 / 2460 5089 e-mail: henriemad@hotmail.com
- Viborg Kommune: Medlem af Det grønne Råd:**
Per W. Buchwald, Nørresøvej 18, 8800 Viborg
8667 1638 / 2360 6156 e-mail: tromwald@post.tele.dk
- Kontaktperson:**
Thorkil Brandt, Tindbæk Byvej 30, 8900 Randers
8750 8040 e-mail: thorkilbrandt@mail.dk

Flytninger/adresseændringer:

Det er vigtigt, at du meddeler ændringer i dine adresseforhold, hvis du flytter. Benyt postvæsenet portofrie flyttepostkort og skriv til:

HJEJLEN v/Eyvind Lyngsie Jakobsen
Østervænget 27
8800 Viborg,

eller ring 8667 1646
eller send en e-mail: e.lyngsie.jakobsen@jydepost.dk

Stof til HJEJLEN:

- Tekster sendes til redaktøren eller layouteren (adresser i kolofonen på side 2).
- Tekster modtages helst i elektronisk format. Bemærk: tekstdokumenter bedes *ikke* formateret i tekstbehandlingsprogram (f.eks. Word), men sendes i ren tekstformat .txt (gemt i f.eks. Notepad-programmet).
- Illustrationer og billeder sendes til layouteren, og disse modtages i både analog (papir, negativer og positiver) samt elektronisk/digitalt format.

Deadline:

Bladet udsendes normalt 3 gange om året. Deadline for næste nummer er **1. Marts 2009**.

ISSN 0903-9694

Returneres ved varig adresseændring

Afsender: HJEJLEN v/Eyvind Lyngsø Jakobsen

Østervænget 27

8800 Viborg

